

C.S. Lewis – En apologet i en efterkristen tid

Clive Staples Lewis (1898-1963) havde modet til at sætte spørgsmålstegn ved de hovedantagelser, der hørte hans egen tid til og kritisere dens fasttømrede ideologier. Havde Lewis levet to hundrede år tidligere ved siden af forfatterinden Jane Austen, havde han såmænd nok gjort sig de samme tanker, men fordi han levede i en "efterkristen tid", var hans idéer ret overrumplende. Han søgte at frigøre sin egen tid fra det snobbede syn på fortiden, at alt, også kulturen, går fremad mod det bedre. Lewis siger, at hver tid jo nok har sine teorier, og næste tid derfor også vil have sine. De er dog ikke med nødvendighed en bedre udgave af vores, selv om vi som "moderne" abonnerer på udvikling. Firkantet sagt hævder Lewis, at man efter oplysningstiden tog den kristne tilgang, hvor alt sker i en større objektiv orden, og vendte den på hovedet, så alt nu sker alene i kraft af menneskets drift og magt. Man kan sige, at Lewis gjorde gengæld og vendte den tilbage på fødderne igen. Han udfordrede i hvert fald sin tid og sine læsere til at genoverveje deres påstande om kosmos, moral og bibel, men han gjorde det hele tiden uden at blive sippet eller fordømmende.

Lewis gør verden større og smukkere. Han er ikke en moderne tids Savonarola, der som munken i Firenze slæber spejle og fint tøj til bålet. Han taler derimod til de fleste på en logisk, genial måde om at "komme højere op og dybere ind" og det uden klare konfessionelle grænser lige godt til katolikker som til protestanter, højkirkelige såvel som amerikanske baptister, rationelle calvinister, lutheranere og karismatikere. Lewis bekymrede sig om, hvad der simpelthen er verden og kristendom – *Mere Christianity* [Fælles kristendom], som en af hans hovedværker også hedder, og dermed mente han de centrale læresætninger fra den apostolske trosbekendelse, som alle troende kristne deler og har til fælles. Mere specifikt forsvarede Lewis den metafysiske lære om treenigheden, at Gud er tre i én; inkarnationen, at Jesus er Guds søn, helt menneske og helt Gud; han fastslog desuden den historiske sandhed i jomfrufødslen, miraklerne og den bogstavelige opstandelse; han fastslog den teologiske sandhed i forsoningslæren, at Kristus døde på korset for vore synder; og endelig fastslog han, hvad man kunne kalde den "geografiske" sandhed af himmel og helvede. Til gengæld brugte han ikke megen tid på at vende dåbens og nadverens eksakte betydning og overlod de mere specifikke og stridende betydningslag af forsoningslæren til fagfolk – de teologer, som han bestandig gentog, at han ikke tilhørte, fordi han ikke henvendte sig til de samme folk som specialisterne. Lewis troede på, at menneskets synd var sonet med Kristi korsdød, men præcis hvordan undlod han at udfolde. På den ene side fastholdt han, at mennesket frelses ved troen på Jesus Kristus, men samtidig talte han inden for en forudindtaget accept af et større hierarki og sakramenternes betydning, men undlod at blande sig i den lange debat mellem anglikanere og katolikker. Nogen kalder ham endda anglo-katolsk, selv om han var født i Irland som protestant – men han var i hvert fald aldrig antikatolsk, og han styrede fri af Skylla og Carybdis med fokus på sagens kerne; de centrale dogmer og doktriner så at sige.

I alt dette er Lewis i tjeneste for, hvad man kalder kristen apologetik, det vil sige et logisk forsvar for den kristne tro. Men hans forfatterskab er ikke lagt fast i en bestemt apologetisk metode. Han breder den apologetiske hensigt ud over et stort antal forskellige genrer, for han ønskede netop ikke blot at være en specialist. I modsætning til vor tids specialisering efterlod Lewis sig et livsværk med en overraskende dybde og bredde. Ud over ren apologetik skrev han inden for teologi og filosofi, producerede science fiction og fantasy, børnebøger og poesi, litteraturteori og æstetisk historie, kristne allegorier og spirituel selvbiografi, fiktive breve og åndelige meditationer. Mange af disse genrer udfoldede han bedre end de fleste, og enkelte af dem genoplivede han simpelthen og gav tilbage til en ny tid med et evigtgyldigt budskab. For inderst i dem alle brændte en glød af glæde ved og længsel efter det sande, det skønne og det gode. Derfor så Lewis heller ikke ned på de lavere genrer som børnebøger og fantasy, sådan som hans samtid gjorde,

fordi han elskede ganske enkelt en god fortælling mere end noget andet. Den kærlighed er tydelig i hans fiktive forfatterskab, men lige så implicit til stede i hans litterære kritik af fortidens forfattere og i hans udfoldelse af den kristne tro.

Lewis formåede at bære kristendommen med over i en efterkristen tid blandt andet ved at smugle teologi ind gennem fortællingen. "Smuggled theology" er et begreb, han benytter, og gennem det smugleri bar han de værdier med sig, som vi kender fra Bibelen. Derfor er et fænomen som ridderlighed med ham igennem alt, hvad han beskæftiger sig med, og han formår at smugle dette europæiske ideal med over i en ny tid, så det gik op for de fleste, at ridderligheden er en gave, der voksede ud af kirken, og derfor var det ikke overraskende, at den var i fare for at forsvinde med nedbrydningen af kristendommen. Lewis skriver det således: "Du kan ikke gøre grin med dyder og så forarges over at finde en forræder i din midte." Lewis forsvarede den frie vilje, forstanden og den evige morallov. Han levede et ydmygt liv, gav, hvad få vidste, over halvdelen af den formue, han tjente på sine bøger, videre til velgørenhed. Han udviklede ikke en arrogance, da han først blev berømt, men tog sig tid til at besvare alle breve og hver enkelt dags små krav, der ofte er de største.

Sammen med sin bror Warren boede Lewis i det lille hus The Kilns uden for Oxford. Han var en beskeden mand. Hvis man, som en elev skrev, mødte ham på gaden, kunne man være i tvivl om, hvorvidt man havde mødt den lokale slagter: rund og rød i hovedet, lidt sløset påklædt og med en buldrende stemme, der ofte brød ud i latter – også over ham selv. Lewis var ikke særlig forfængelig, hvad angår udseende, og så efter sigende frem til, "hvor meget lettere det hele ville blive, når han engang blev skaldet." I modsætning til de fleste betydningsfulde moderne forfattere havde han en befriende selvironi og selverkendelse, og når han sammen med venner eller studerende røg og drak stærk indisk te, portvin eller øl fra en tønne på kontoret ved Magdalen College, hævede hans stemme og latter sig ofte over de andres. Lewis glemte ikke, hvem han var, hvor han kom fra, og hvor han skulle hen. For at bruge et billede så er Lewis som den venlige og dannede, muntre men faste butler i kristendommens store Herresæde. Han byder dig indenfor med varme og klare retningslinjer, og man opholder sig trygt under hans ledsagelse inde i den store hall, men hvilken dør man efterfølgende går ind ad for at overnatte, blander han sig ikke i. Lewis er på den måde modigt rettroende og ortodoks, men samtidig generøs på en økumeniske facon.

Thomas Østergaard Aallmann, Thurø præstegård, marts 2022